

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНІ ЄВРОАЗІЙСЬКОГО ДОСВІДУ ВІДТВОРЮВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ «ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ»

Розглядається сутність та поняття електронної демократії. Досліджується досвід євроазійських країн з упровадження її елементів для підвищення ефективності державного управління. Визначаються перспективи розвитку е-демократії в Україні.

Ключові слова: е-демократія, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології, електронні послуги, електронний уряд, органи державної влади, громадяни.

Нова інформаційна епоха зумовлює виникнення нових завдань перед владою та суспільством, одне з яких – адаптація до нових форм взаємодії за допомогою сучасних інформаційних технологій. Світові економічні кризи, бюрократичне державне керування, низька політична культура, збільшення плюралізації та активності суспільних структур привели до необхідності перегляду парадигми державного керування.

Теоретичні основи концепції електронної демократії (е-демократії) розглядалися в багатьох працях зарубіжних вчених. Одним із теоретиків електронної демократії вважається І. Масуда [5], який сформулював ідею про формування демократії на основі використання інформаційних технологій. Згідно з його підходом масове виробництво інформації та знань посилює роль регулятивної діяльності людей, при якій встановлюються і контролюються необхідні в суспільному розвитку соціальні зв'язки, що з'єднують воедино людей, речі і символічні об'єкти.

Стівен Кліфт [6], який розглядає це поняття як більш широку і активну участь громадян, що мають доступ до Інтернету, мобільного зв'язку і інших технологій у представницькій демократії. У дослідженні Енді Брека й Філа Нобла за назвою «Е-демократія навколо світу» це поняття вживається для позначення «використання Інтернету урядом, політичними партіями і правозахисними групами для постачання інформації, комунікацій, надання послуг чи підтримки участі для розвитку більш міцних дебатів серед громадян» [4].

Метою статті є дослідження сутності поняття е-демократії та аналіз успішних практик її поширення у світі з метою подальшого їх застосування в Україні.

Виникнення поняття електронної демократії пов'язано з необхідністю забезпечення участі громадян у суспільно-політичних справах, захисту громадянами своїх інтересів і визначення нових форм співпраці з державою за допомогою технологій е-урядування. Сприяє зростанню впливу громадськості на формування і реалізацію державної політики, вирішення питань місцевого значення, посилення прозорості та підзвітності органів влади громадянам. Також до електронної демократії належать електронні вибори як елемент представницької демократії.

Практика розвинених країн показала, що використання нових технологій призводить до

зростання можливостей ефективної взаємодії між урядом і суспільством, а е-демократія є інструментом формування цих відтворювальних процесів.

Під дією інформаційних технологій поняття демократія дещо видозмінюється, набирає нових форм. У широкому розумінні термін демократія означає політичний режим, при якому управління державою здійснюється народом або безпосередньо (пряма демократія), або опосередковано, через обраних представників (представницька демократія) [7].

Електронна демократія (е-демократія) є формою прямої демократії, що характеризується використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) як основного засобу для колективних розумових (краудсорсінг) і адміністративних процесів (інформування, прийняття спільних рішень – електронне голосування, контролювання виконання рішень і т. д.) на всіх рівнях – починаючи з рівня місцевого самоврядування і закінчуючи міжнародним [8].

Е-демократія характеризується використанням ІКТ в «демократичному секторі», до якого входять наступні сили: уряд, політичні партії; громадяни/виборці; засоби масової інформації; організації громадянського суспільства; міжнародні неурядові організації.

За моделлю е-демократії її учасниками можуть бути такі сектори, як: уряд, громадяни, бізнес, неурядові організації національного та міжнародного рівнів.

На рис. 1 бачимо, що е-демократія передбачає електронну участь громадян у державних справах, що можна реалізувати за допомогою механізмів та інструментів онлайн-ого обговорення суспільно значущих проблем на сайтах органів влади. Наступним учасником цієї моделі є уряд, який в умовах використання інформаційно-телекомунікаційних технологій набуває нового вигляду – електронного урядування (е-урядування). Важливими секторами е-демократії виступають бізнес та неурядові організації, для яких перевагами е-урядування стане перенесення в мережу більшості стандартних трансакцій між державою й громадянами або бізнесом, регулятивного впливу на діяльність суб'єктів недержавного сектору, спонукання до контакту з суспільно-громадськими інституціями та приватними організаціями, залучаючи до участі громадськість із недержавних секторів.

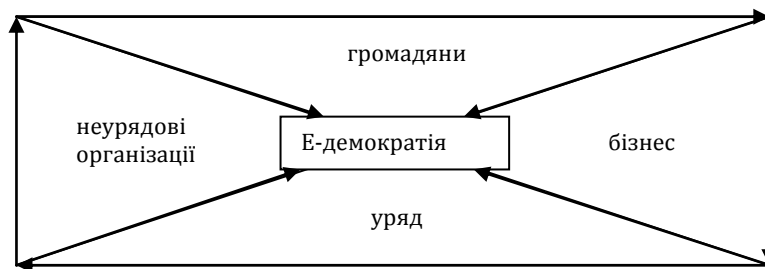

Рис. 1. Спрощена модель е-демократії*

*Складено автором

Проблемними моментами у забезпеченні розвитку електронної демократії в Україні обумовлено наступними основними факторами:

- недосконала нормативно-правова база, що регламентує розвиток інформаційного суспільства;
- відсутня національна програма впровадження е-демократії;
- недостатньо ефективна взаємодія органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і недержавних громадських організацій;
- нерозвинена інфраструктура інформаційного суспільства;
- низький рівень поінформованості, мотивації та навчання державних службовців, представників недержавних громадських організацій, бізнесу та населення технологіям е-урядування;
- невідповідність складових е-демократії своїм аналогам у розвинених демократичних країнах;
- наявність міжрегіональної «цифрової нерівності» в інформатизованості суспільства;
- низький рівень комп'ютерної грамотності та інформаційної культури громадян;
- відсутність концептуальної єдності у процесах національного, регіонального і місцевого інноваційного розвитку України.

Приклади успішного застосування євроазійського досвіду відтворювальних процесів в умовах е-демократії.

Республіка Корея є однією з країн світу, що найбільш динамічно розвивається, і є важливим економічним центром Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Програма «Кібер-Корея XXI століття» забезпечила практичне втілення концепції становлення Південної Кореї як економіки, заснованої на знаннях. На базі «Кібер-Корея XXI століття» здійснювалася координація процесів розробки, поширення та використання інформаційних технологій на загальнонаціональному рівні. У межах програми передбачалося вирішення таких основних завдань, кожне з яких містило кілька ключових напрямів діяльності: розвиток інфраструктури ІКТ як інструменту підвищення якості життя населення; зміцнення конкурентоспроможності національної економіки та підвищення продуктивності за допомогою ІКТ; розвиток нових видів підприємницької діяльності, заснованих на ІКТ [2, с. 97].

На сьогодні електронний уряд Південної Кореї є визнаним в усьому світі. За даними ООН, Індекс Готовності електронного уряду Південної Кореї серед 190 країн світу зайняв 1-ше місце (0,9283) – у 2012 р. Створений веб-портал Korea E-government інтегрував у собі всю необхідну для громадянина інформацію про різні органи державної влади, які до цього були розміщені на різних сайтах відповідних установ. Крім

того, на порталі створений так званий єдиний «сервісний стіл», у межах якого можна отримати необхідну електронну державну послугу.

Сінгапур – одна з небагатьох країн світу, що «з третього світу перейшла відразу в перший». Країна характеризується високим рівнем розвитку е-демократії, а впровадження е-урядування стало невід'ємною частиною національної стратегії розвитку. На сьогодні кожен урядовий сайт обов'язково передбачає можливість зворотного зв'язку. Для цього було створено загальний канал зворотного зв'язку – <http://app/geach.gov.sg/>. Якщо у громадян виникають пропозиції, зауваження чи запитання стосовно певної урядової політики, то вони можуть звернутися прямо до відповідної урядової установи.

У Нідерландах створено цифрові інкубатори, для стимулювання використання ІКТ для соціальних потреб. Він згуртовує різні групи людей, підтримує ініціативи місцевих жителів. Сильна сторона цієї ініціативи полягає у підході знизу – роботі на найнижчому рівні соціальної організації та розумінні, що в соціальні процеси слід інвестувати не менше, ніж в ІКТ [1, с. 66].

Багато напрацювань з е-демократії у Швеції зосереджено на місцевому рівні. Усі муніципалітети Швеції мають свої веб-сайти. Частина з них мають онлайнві дискусійні форуми, що дало можливість громадянам встановлювати порядок денний дискусій. Більшість експериментів проводиться в маленьких містах, оскільки в них демократичні процеси менш заформалізовані порівняно з великими містами чи національним рівнем.

Таким чином, розглянувши досвід використання інструментів е-демократії у практиці урядування євроазійських країн, ми можемо сформулювати першочергові завдання для запровадження інструментарію е-демократії в Україні. А саме:

- перегляд парадигми державного управління та залучення в е-управління всіх ланок державної влади;
- першочергове впровадження інструментів е-демократії на місцевому рівні, оскільки ініціативи, що здійснюювані в невеликих спільнотах, мають більше шансів на успіх, ніж у великих;
- сприяти активному залученню та підвищенню ступеню участі громадян у процесах управління за допомогою інформаційних та комунікаційних технологій;
- запровадження й використання найновіших інформаційних і телекомунікаційних технологій для вдоволення інформаційних потреб населення, суспільства й держави.

Одним із національних пріоритетів розвитку економіки України є впровадження найкращих практик

у використанні ІКТ технологій для досягнення високих стандартів якості електронних адміністративних послуг для бізнесу і громадян. Поширення інформаційних технологій сприятиме не тільки зростанню

продуктивності праці, розвитку наукоємних виробництв, але і покращенню керованості економікою, вдосконаленню соціально-економічних відносин та подальшій демократизації суспільства.

Список літератури

1. *Електронна демократія: сподівання та проблеми [Текст] / Джоан Кедді, Крістіан Вергез [та інші.]; [пер. з англ. С. Соколик, О. Оржель, К. Гомма]. — К. : Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2009. — 164 с.*
2. *Кращі практики впровадження електронного урядування: зарубіжний досвід [Текст] : Методичні матеріали до навчальної дисципліни: "Теоретико-методологічні, організаційні та інституційні основи електронного урядування" / авт. кол. : К. Синицький, Я. Олійник, М. Міхальова та ін.; за заг. ред. д. н. держ. упр., проф. С. А. Чукут, к. н. держ. упр. О. В. Загвойської. — К., 2010. — 144 с.*
3. *Дубас, О. П. Електронна демократія: сутність і перспективи розвитку в Україні [Текст] / О. П. Дубас // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. — К. : Міленіум. - 2011. - № 1. - С. 187-190.*
4. *Brack, A. E-Democracy around the World: A Survey for the Bertelsmann Foundation [Electronic resource] / Andy Brack, Phil Noble // Summer 2001. — P. 88.*
5. *Masuda, I. The Information Society as Post-Industrial Society [Text] / I. Masuda. — Washington: World Future Society, 1981. -p. 179.*
6. *Clift, St. "E-Democracy, E-Governance and Public Net-Work" www.publicus.netSeptember 2003 [Electronic resource]. — Режим доступу з: <http://www.publicus.net/articles/edempubliсnetwork.html>.*
7. *Вікіпедія [Електронний ресурс]. — Режим доступу з : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Демократія>.*
8. *Вікіпедія [Електронний ресурс]. — Режим доступу з : http://ru.wikipedia.org/wiki/Электронная_демократия.*

РЕЗЮМЕ

Кравчук Ирина

Имплементация в Украине евроазиатского опыта воспроизводственного процесса в условиях «электронной демократии»

Рассматривается сущность и понятие электронной демократии. Исследуется опыт евроазиатских стран по внедрению элементов электронной демократии для повышения эффективности государственного управления. Определяются перспективы развития е-демократии в Украине.

RESUME

Kravchuk Iryna

Implementation in Ukraine of the Eurasian experience of reproductive process in terms of "electronic democracy"

The nature and the concept of electronic democracy are considered. The experience of Eurasian countries as for the introduction of elements of e-democracy in order to increase the efficiency of public administration is shown. The prospects of e-democracy in Ukraine are determined.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2013 р.